

Peo Rask

Ur antologin nio, utgiven av Black Island Books
och Norrbottens länsbibliotek, 2002

ISBN 91-972792-8-5

Intervju: Andreas B Nuottaniemi

”Jag började i politiken och det som grodde i mig då, tror jag syns i allt jag gör än i dag. {...} Då, när jag var 20, hade jag ju alla svaren, medan jag i dag är mer intresserad av att ställa frågorna.”

Det kan vara svårt för en utomstående betraktare att veta var man har Peo Rask. Han tycks kliva in i och ut ur roller, gör ena dagen en analys av situationen i Mellanöstern, skriver den andra ett upprop för biblioteken i Norrbotten och skapar den tredje en kärleksdikt som utspelar sig i tvättstugan. Han är, som skrivande människa, än det ena än det andra kan det tyckas.

– Jag har märkt att folk gärna vill sätta etiketter på andra, och för dem som vill det blir jag väl lite märklig, säger han. Även jag kan ibland känna att jag far omkring och viftar vilt med pennan, åt alla möjliga håll. Men allt som jag har skrivit tror jag genomsyras av ett socialt och politiskt engagemang som jag har haft ända sedan jag var ung.

Peo Rask är en av få norrbottniska poeter som egentligen inte kommer från länet. Ursprungligen är han från Värmland, och det var först när han närmade sig 30-årsåldern som han bestämde sig för att, på prov, för ett år eller så, bosätta sig i Luleå.

Han blev kvar i Norrbotten, och är väl förundrad över det lika ofta som han inte är det.

– Jag drivs av någon slags hatkärlek till den här staden, säger han. Det är en stad med

otroliga förutsättningar, men med en kraft som inte riktigt tillåts blomma ut.

I grunden är Peo Rasks engagemang som sagt politiskt och socialt. Det var på grund av en ilska över missförhållanden i världen som han över huvud taget valde att greppa pennan för första gången. I källaren har han pärmar fyllda med hundratals insändare som han skrev i Karlstad i 20-årsåldern.

– Jag skrev om allt möjligt. Var verkligen hemsk. Det kunde ringa upp människor mitt i natten som ville diskutera saker som jag hade skrivit. Mycket av det jag skrev ångrar jag i dag, det var skrivet i en slags ungdomlig naivitet. Men samtidigt tycker jag att man måste tillåta sig även sådant, för jag är övertygad om att det är genom mistagen som man utvecklas.

I början av 1980-talet gjorde han flera resor till Mellanöstern och engagerade sig i Palestinafrågan. Utöver det han har skrivit om det i andra sammanhang, så resulterade det i ett antal dikter som han samlade i boken *Orient & Norrut*, som kom ut 1997 med bilder av Eva Källman.

*Det smäller en bomb
i en tidningskiosk
och skuggor börjar röra sig
längs Gröna linjen*

*Det smäller en bomb
och allt snurrar*

*Vi lever i en snurrig värld
och möjligen vill vi ha den så
och möjligen kan det vara anledningen
till att Pariserhjulet på Cornischen
invid Medelhavets klarblåa vågor
ännu snurrar*

*Det smäller en bomb
i en tidningskiosk, i
politiska gruppers högkvarter, i
flyktingläger, i försåtligt
parkerade bilar*

*Det smäller
och det snurrar
Snurrar
tills mänskligheten
hamnar rätt i sin bana*

I samband med dessa resor, och sitt växande politiska engagemang, tog han i början av 1980-talet över som redaktör för Röd Press, tillsammans med Erland Huledal. Där kom han att stanna i fem år, och det var också där som hans poesi började utvecklas.

– Jag hade skrivit en del dikter tidigare, eftersom jag hade en tjej som brukade skicka dikter till mig och jag kände mig tvingad att bjuda upp till match. Men efter att det hade tagit slut med henne skrev jag inte på ett tag, berättar han.

På Röd Press fanns när Peo Rask och Erland Huledal tillträdde en diktsida. Erland

ville över huvud taget inte befatta sig med den, så Peo fick lov att ta över för att sidan skulle vara kvar. När han så började hantera andra människors dikter som strömmade in till tidningen, kände han själv ett ökande behov av att uttrycka sig i poesins form.

– Jag började skriva dikter under taget namn, som jag smusslade in i tidningen. Det var så det hela började för mig. Det var så jag fick upp smaken för det.

När Peo var 27 år kände han emellertid, efter fem år, att han hade gjort sitt på Röd Press. De flesta han skrev och arbetade för var betydligt yngre än han själv och han kände att han behövde gå vidare för att utvecklas. Det var då han fick ett erbjudande om att börja arbeta för tidningen Folkviljan i Luleå.

– Jag tänkte att det skulle vara roligt att prova. Bo i Luleå och Norrbotten ett litet tag, jag menar, jag trodde att det skulle ta ett, högst två, år av mitt liv, säger han.

Han blev kvar. Inte på Folkviljan, men väl i Luleå.

Där hamnade han omedelbart i vad han själv kallar ”ett poesiklimat”. Utöver Peo Rask fanns i Luleå i början av 1990-talet ett flertal unga poeter som just var i början av sitt skrivande.

– Det var väldigt inspirerande för mig att träffa Mattias Alkberg, Katarina Kieri, Niklas Instedt och alla de andra som fanns här då. Och mest inspirerande för mig var utgivningen av antologin Sex unga röster, säger han.

Peo Rask höll då redan på att skriva på sin första, av många, böcker med Luleåmotiv. Tillsammans med Peter Sundström, Björn Sundström och Hans Granqvist gjorde han boken Staden bortom staden, och för att få den utgiven hade de också startat förlaget

Black Island Books. Vid sidan av skrev Peo dikter, och när han, Jonas Autio och Niklas Instedt såg liknande antologier med unga poeter från Malmö och Göteborg, tog de initiativet till utgivningen av *Sex unga röster* på det nystartade förlaget. Förutom de tre initiativtagarna ingick även Mattias Alkberg, Katarina Kieri och Maria Vedin i antologin.

– Det blev en verklig kick för mig. Och för några av dem som ingick i antologin har det ju gått riktigt bra, så de är än i dag en stor inspirationskälla för mig, säger han.

Ett par år senare, 1995, debuterade Peo Rask med diktsamlingen *Är detta verkligen en bra dag?* på Heidruns förlag i Värmland. Därefter har följt ytterligare fem böcker, varav den senaste, *Svartön*, gavs ut tillsammans med fotografen Hans Granqvist år 2000. Motivet i den, liksom i en stor del av Peo Rasks diktning, är hans nya hemstad Luleå.

– Jag värjer mig mot beteckningen Luleåskildrare, eftersom jag tycker att jag är mer än så, men visst har jag skrivit väldigt mycket om staden sedan jag kom hit. Jag tror det är ett sätt att försöka förstå var jag har orienterat mig, var jag har satt ner fötterna.

– Ibland när jag träffar folk, speciellt hemvändarna till jul och så, gör de ingenting annat än att prata gamla skolminnen härifrån. Allt sådant har jag ju kvar i Värmland, vilket gör att jag kan känna ett visst utanförskap i de situationerna. Att skriva om Luleå är inte ett försök att återskapa den biten, men väl ett försök att skapa någonting för framtiden. Ett eget förhållande till staden jag bor i.

*Jag står på berget och ser ut över fjärden
Jag ser hur det stora galleriet vi kallar stad
tuggar och sväljer bil på bil, buss på buss
Hur staden matas och hur människorna
söker rätt på sina födkrokar
Hur allt går till, går på och upprepas
Jag står på berget och försöker förstå
varför min längtan gör sig bäst på avstånd
Det är alltid samma visa*

*Fjärma sig
Närma sig*

Snart är jag åter din, Luleå

Men Peo Rasks diktning är mer än bara Luleåskildringar. Den som vill sätta epitet på honom skulle kunna kalla honom såväl kärlekspoet och flanörpoet, som resepoet och stadspoet. Det finns emellertid en tydlig ton som ligger till grund för allt han skriver i dag, och som har funnits med honom sedan han lyfte pennan för första gången. Det är det sociala och politiska engagemanget.

– Jag började i politiken och det som grodde i mig då, tror jag syns i allt jag gör än i dag. Här och var kan man se det, även om ämnena till synes är vitt skilda. Det som skiljer är att jag i poesin vill ha fler utgångar, medan exempelvis mina insändare var väldigt raka och tydliga. Då, när jag var tjugo, hade jag ju alla svaren, medan jag i dag är mer intresserad av att ställa frågorna. Men engagemanget, och den sociala grundtonen, finns fortfarande kvar, det är jag helt övertygad om. Speciellt när jag skriver dagsverser, som jag gör ganska ofta, kan man se det. Det är också de texterna som jag tror att jag kan påverka människor mest med. De är så direkta. Och även om de kanske inte omedelbart förändrar saker och ting så tror jag

att de kan gjuta mod i folk. Människor ser att det går att sticka upp och då vågar de följa efter.

I dag upptas en stor del av Peo Rasks tid av hans arbete vid N:a Bok & Tidskriftsverkstan i Luleå, där kulturarbetare kan få hjälp i sitt yrkesutövande. Men han engagerar sig också i den lokala kulturdebatten, samtidigt som han har gett ut ett nytt dikthäfte, *Ej i Pompeji*, som innehåller dikter från hans resor världen över. Därutöver hoppas han på en framtid som barnboksförfattare. Han har redan skrivit flera barnboksmanus, som han skickar runt till olika förlag och tävlingar.

∞

*Till en stad alla dessa tankar var
är*

Jag minns snövallarna med förtjusning
Glädjen att gå till stan, den gråspräckliga rocken
och halsduken
Jag har inte täckning för riktigt allt,
men jag upplever att jag frös mera behagligt då
Jag vet inte
Det känns som om jag vet allt mindre
men jag saknar halsduken,
rocken

*

Gång på gång förundras jag över om det är kylan
eller min köplusta som leder mig in i Shopping
eller Wasa-gallerian
En kopp kaffe på Metropol eller Ricks
och alternativen kan genast bli fler
Handla måste vi alla
Mat, kläder, åsikter, chokladbollar,
bussväntan

*

På New Joe House, nära Khao San Road i Bangkok, gör fläkten sitt jobb.
Som han som vaknar. Som han som är på resa. Fläkten, läge 3.
I ett rum, han av natt blir dag. Uppstigande, utskjutna han.

*

Minnet och glömskan spela boll
Kuken vann med tio noll
Nej, så var det inte

*

Jag minns de skakande tågen
och hur stiftet på grammofonen dansade i vindslyan
på Lulsundsgatan
Pornografis spelning under takåsen, det gungande golvet
och hur någon svimmade av lycka
Jag har inte full täckning här heller,
men jag upplever att jag ändå frös mera behagligt då
Jag saknar verkligen den gråspräckliga rocken

*

Jag minns hur det blir i morgon,
hur jag drar upp persiennerna och låter ögonen badas av ljuset,
hur jag ser att flitens lampa lyser på full effekt
hos Skattemyndigheten, hur jag märker att blommorna
måste vattnas, så jag vattnar dem,
hur jag blir stående när jag tittar mig i spegeln
Ansiktet kommer att betrakta ansiktet
En teater nära mig
Jag kommer att se att stråna har vuxit
Jag kommer att dra ut ett strå
i morgon

*

På Time Star Hotel, nära Sudder Street i Calcutta, gör fläkten sitt jobb.
Som han som vaknar. Som han som är på resa. Fläkten, läge 2.
I ett rum, han av natt blir dag. Uppstigande, utskjutna han.

*

Jag minns snövallarna, och det smått skräckförtjusta ljud
som nästan bara väghyvlar kan uppbringa
Snön faller och hos de ansvariga för snösvängen
slipas logistiken inför nattens händelser
Skrapad natt är ingen dålig natt

*

Jag minns promenaderna längs Malmhamnsvägen,
den alltid växlande vinden, tystnaden och alla fantasier kring och om
berget – så mycket kropp, så mycket alfabet som mig vill
skriva

*

Jag minns att jag berättar allt det här för mina barn
och att de tittar förundrat på mig, som om jag
kom någon annanstans ifrån

*

Jag minns hur det blir i morgon när staden åter väcks till stad
Jag kommer inte att återkalla
någonting

*

Jag minns så mycket mer
t ex
En säregen man och hans annonser
Allt det uppräknade, allt han varit med om
eller bara ljugit ihop
Något av det jag bär på skulle också kunna
göra sig i annonsform
Det skulle kunna stå
Har någon sett en gråspräcklig rock?

*

Vem som vann?

Jag, min stad
Du, min stad

Korrosion

Pappa är choklad och bortrest, men snart ska han komma hem från England. Pappa är lång och smal och han har rest länge och är trött och han bär på en en röd ask.

Mamma är ris á la malta och inte särdeles berest och nu väntar hon på att pappa ska komma hem. Mamma är liten och satt, går upp först, lägger sig sist och verkar aldrig vara trött.

I mammas händer händer alltid något, hon sticker, virkar och gör väldig god ris á la malta. Och jag, sonen, är ett huvud fyllt av fotboll, bandy, ishockey och av drömmar som väter lakan och madrasser.

Snart kommer pappa hem från England och in genom dörren och en röd ask lämnar hans händer och passerar via mammas till familjens mitt, positionerat av ett soffbord framför den svartvita teven av märket Luxor, där jag med mina fotbollsleriga fingrar söker efter körsbärstryffeln.

Mamma, pappa och jag är i samma rum och det är en vanlig kväll någon gång på året. Jag borde komma ihåg bättre, men jag vet bestämt att vi bor på Bellevue och att allting är ovanligt idylliskt för att vara en mamma, en pappa och en son som bor tillsammans, var och en för sig.

Legering

Det är först efteråt
Som koderna glöms bort och känns igen
Som det behövs en annan parameter
Som jag tror mig förstå
Som orken måste orka
Avläsbart
Som en titt i fotoalbumet
Som minnen av minnen
Som en berättelse för barnen
Som familj

Det är först efteråt
Som jag ser dig som pappa,
pappa

Sex and the City

Spinning rekommenderas inte eftersom varje medveten motionär inser tillfredsställelsen av promenader eller cykelturer i guds fria natur, till yttermera visso har urbaniseringen fört med sig uppkomsten av frisksportsanläggningar, kallade gym, där människor, i närvaro av kondestyngda fläktar, immiga speglar, dimrat ljus, inte bara frivilligt utan också betalades trampar järnhästar av märket Schwinn, men det som till synes verkar obegripligt och till formen konstlat äger sin mening, vilket understryks av att rörelserna utföres i olika moment, kallade sträckor, där aktens själva höjdpunkt markeras av att instruktören ömsom exalterat, ömsom uppmanande utbrister: Bra jobbat!
Spinning rekommenderas.

#

Vilka mjuka händer du har
Sa hon
Genast gjorde vårtan
på höger ringfinger
sig påmind
Jag ringde läkaren och beställde tid
Laserstrålen gjorde sitt
Det frätte liksom bara till
och så var hon
borta